

Uitgave van de Historische Kring Gente, 11e jaargang (2004) nummer 2.
Colofon: laatste pagina

Marktpraat

Deze Marktpraat is bestemd voor:

Zie omslag/overdag

historische kring

· villa gannite marca ·
· ganite · villa gannitae marca in
pago batawa · villa ganneta · ganeta ·
villa gannita hubam I · gannitta villa
ecclesia · ganita villa curtis · g
annda locus vel villa · ga
nida · gant · ganit villa
curia · gente · ge
nt · gennit · g
enth in auer
betuwe · gh
ent · gannit
ense oppidi
um · ghend
ghendt · ghe
ntt · gae nt ·
gaendt · ge
nd · gendt ·



gente

Eerste
Communicantje
Henkie Derks
in matrozenpak
in de tuin
van het
zusterklooster
In 1950.
Zie ook
pagina 7.



De inhoud van deze Marktpraat

Ziet u voor u	2
Stambomen x Open monumentendag	3
Monumenten in Gent x Oud papier	4
Jaarverslag 2003	5
De Enter	6
Oude foto	7
Kasteel Hagevoort	8
Ien 't Gendts: Speule of wat te doewn hèmme	10
Altijd in ons geheugen	11
Toekomstplannen	15
Bidprentje	17
Kruigangen	18
Ons jaarlijkse uitstapje	19
Het volgende nummer x Oproep	21
Herdenking	22
Aanwinsten	23
Leden x Oud- en nieuw nieuws x colofon	24

Problemen voor de redactie

Op een gegeven moment vind je dat er programma's op je computer zitten die onderhand eens aan vernieuwing toe zijn. Je laat ze dan installeren en dan blijkt dat een aantal vertrouwde handelingen ineens op een heel andere wijze uitgevoerd moeten worden.

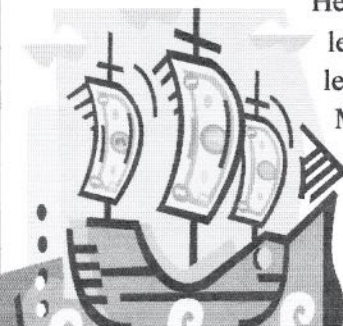
Bij telebankieren voor de kring zegt men bijvoorbeeld: "De oude manier is hopeloos verouderd" Ik heb er 9 jaren mee gewerkt, niet tot 100% tevredenheid, maar toch wel daaromtrent in de buurt.

De ledenlijst, met alle nodige gegevens per lid (zelf gemaakt), vond ik uitstekend voldoen.

Het nieuwe adresboek bevat een hele hoop poeha die, voor mijn geval, nergens toe doet, maar geeft niet thuis als ik **adresstickers** wil maken en **acceptgiro's** wil laten bedrukken

Mijn korte geheugen is in tussentijd ultrakort geworden, dus het oplossen van de probleempjes heeft even meer tijd nodig dan waarover ik momenteel beschik.

Met behulp van onze vrijwilligers is er met handwerk aan de twee dik gedrukte zaken een voorlopige oplossing gekozen.
Harrie Scholten



Het **Geldschip 2004** is nog niet helemaal binnen. Voor de aangesloten leden die de acceptgiro bij de vorige Marktpraat op een verkeerde plek hebben neergelegd is nu een duplicaat bijgevoegd. Hierop moet behalve de handtekening ook nog even de adresgegevens, en rekeningnummer worden ingevuld. Willen de 30.betrokkenen dit spoedig even rond maken? Bij voorbaat dank!

Tentoonstelling: Kersenfeest

2004

Thema's: Winkeltjes en bedrijfjes uit vroeger tijden.
en 75 jaar IJclub Nooitgedacht Gendt

Dit jaar organiseert de Gendtse Winkeliers Vereniging het kersenfeest.

De Historische Kring Gende heeft dan ook ingespeeld op de organiserende vereniging.

Net zoals voorgaande jaren wordt het weer een fototentoonstelling. Gendtse winkeltjes en bedrijfjes die er vroeger geweest zijn. Ook hier en daar een advertentie zoals dat vroeger ook al gebruikelijk was om de spullen aan de man/vrouw te brengen. Natuurlijk hebben we niet van alle winkeltjes en bedrijfjes fotomateriaal kunnen bemachtigen, maar af en toe mogen we wel foto's kopiëren of in ontvangst nemen.

De Historische Kring Gende hoopt nog vele jaren aan de weg te kunnen timmeren, dus als u nog oude foto's of ander materiaal hebt, houden we ons aanbevolen. De tentoonstelling zal te zien zijn in de blauwe zaal van Sociaal Cultureel Centrum de Leemhof op 26 en 27 juni 2004.

De Gendtse IJclub Nooitgedacht is in 1929 opgericht en bestaat nu dus 75 jaar. Aan de HKG werd gevraagd om samen dit gebeuren kenbaar te maken. Natuurlijk willen wij daar onze medewerking aan verlenen. Ondank het weinige materiaal dat er is, hebben bestuursleden van IJclub Nooitgedacht samen met HKG er toch nog een mooi geheel van gemaakt.





Genealogie van:

Stambomen

Enkele jaren geleden hebben wij tijdens het Kersenfeest een geweldige actie op genealogiegebied gevoerd. Tegen een gereduceerde prijs konden leden en niet-leden een genealogie van hun familie bestellen. Door de grote

vraag duurde het toen even voor alle stambomen uitgedraaid waren, maar het lukte en als het goed is, is toen ook iedereen gebeld dat de bestelde stamboom klaar lag. Helaas zijn er toch een aantal genealogieën nooit opgehaald. Omdat wij binnenkort gaan verhuizen, willen wij deze weeskindjes toch een goed tehuis geven, liefst natuurlijk bij familie.

Dus als u belangstelling hebt, kunt u nu voor een vriendenprijsje toch nog in het bezit komen van een stamboom van:

Willem van den Brink
Burchart.

Antoon Jansen
Arnoldus Jansen
Gradus Goossen
Jan Kerkman
Johannes Petrus Keusker

Willem Meurs
Cornelis van Moerkerk
Antoon Polman
Gerardus Lambertus Venselaar
Jan Willemze

Ze liggen tijdens openingsuren van ons kringgebouw voor u klaar



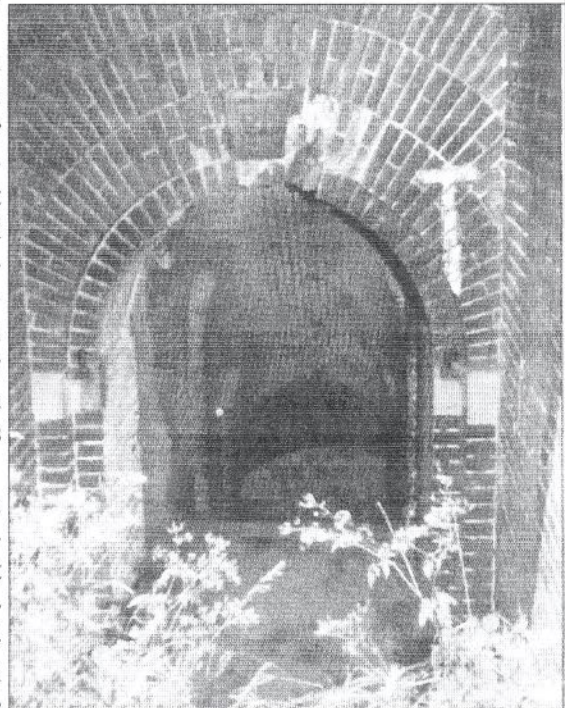
op 11 en 12 september 2004

Het is nog wat vroeg om het nu al over Open Monumentendag te hebben, maar het is al weer de laatste Marktpraat die voor die tijd verschijnt en we willen toch even uw aandacht erop vestigen. Het wordt waarschijnlijk weer een hele happening, maar we vermelden de plannen nog wel even onder voorbehoud, omdat een en ander nog definitief gestalte moet krijgen en we niet weten welke obstakels er nog in de weg komen te liggen.

Het thema is dit jaar landsverdediging. Dus komen daarvoor van allerlei objecten in aanmerking, zoals vestingen, forten, kastelen, verdedigingswallen, redoutes, kazematten, bunkers etc. Nu heeft Gendt zelf niet veel op dit terrein, maar in Lingewaard is toch nog wel wat te vinden.

Graag zouden we hebben dat fort Pannerden op zaterdag en zondag voor publiek opengesteld is en dat er rondleidingen gegeven worden. Kasteel Doornenburg is deze dagen zeker open en op zondag is er zelfs de jaarlijkse culturele manifestatie met medewerking van de historische kringen en het streekmuseum uit Lingewaard. Daar komt van alles rond het thema verdediging aan de orde, zoals wapentuig, landkaarten, foto's van bestaande en verdwenen verdedigingswerken in Lingewaard en foto's van de vernietiging van Kasteel Doornenburg in de 2^e Wereldoorlog en de opbouw daarna. Op zaterdag en zondag is in Museum de Hof van Hessen in Huissen een tentoonstelling te zien met wapens en foto's van de stadswallen en stadspoorten.

Het ligt in de bedoeling dat met Open Monumentendag een bijzondere, nieuwe folder te koop is met een kaart van Lingewaard en omgeving, uitgevoerd met fraaie foto's en tekst van Ferdinand van Hemmen, waarin alle verdedigingsobjecten in onze regio zijn opgenomen. Een must voor de liefhebber. Alle kazematten in onze contreien komen er aan bod en nu we het toch over kazematten hebben, een enkele zal bemand worden met een deskundige, die er van alles over kan vertellen en 1 kazemat zal geheel in oorspronkelijke schutkleuren worden geschilderd en ook qua interieur geheel in stijl worden ingericht. Op zondag zal volgens plan dan ook een bustocht ofwel fietsexcursie langs de kazematten, redoutes, Kasteel Doornenburg en Fort Pannerden plaatsvinden onder leiding van het IVN. U leest te zijner tijd wel in de weekbladen of de Gelderlander of al onze plannen uitkomen.



Yvonne de Boer

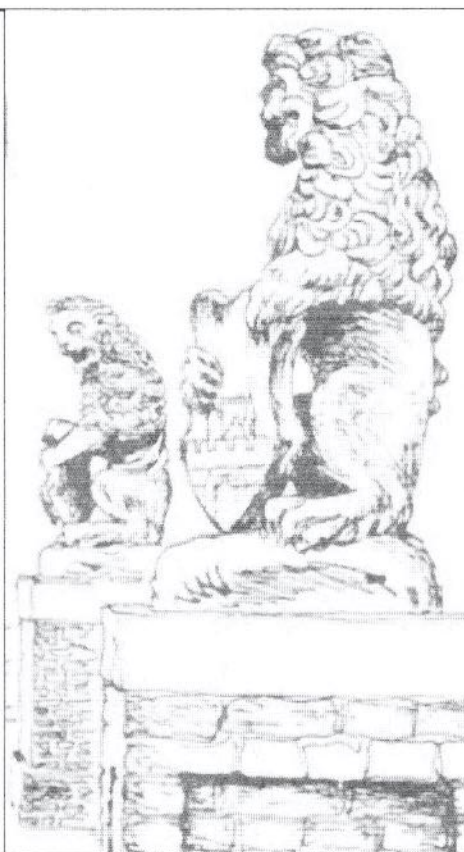
Monumenten in Gendt

Eind maart hield dhr. R. Crols van het Gelders Genootschap voor de Historische Kring een lezing over de Gendtse monumenten. Hij is degene die zich momenteel bezighoudt met wat Gendt aan oude gebouwen heeft die in aanmerking komen voor de monumentenstatus. Helaas had zijn onderzoek door allerlei omstandigheden nogal wat vertraging opgelopen, waardoor hij eind maart nog niet veel Gendtse gebouwen bekeken had. Maar inmiddels is wel duidelijk dat een aantal gebouwen van de vroegere voorlopige monumentenlijst niet meer in aanmerking komt voor een definitieve status, omdat er teveel aan verbouwd is. Gevels zijn wit geschilderd of gepleisterd, ramen zijn vervangen of veranderd, de ingang is vaak op een andere plaats gekomen en het interieur is grondig verbouwd. Vooral de boerderijen hebben een ware metamorfose ondergaan toen ze niet meer als bedrijf gebruikt werden en alleen nog als woonhuis dienden. Hoewel er dus veel boerderijen van de lijst afgevoerd moeten worden, komen er waarschijnlijk wel een aantal huizen uit de wederopbouwperiode na de oorlog bij. Zij hebben onmiskenbaar een monumentale waarde. De komende tijd tot augustus gaat dhr. Crols nog aan veldonderzoek besteden en stelt hij een aantal zogenaamde redengevende beschrijvingen van de onderzochte gebouwen op. Eind augustus komen de resultaten in de monumentencommissie aan de orde en daarna wordt samen met bewoners/eigenaars er extra aandacht aan besteed in de lokale weekbladen en de Gelderlander. Zo kunnen ook bijzondere vondsten ruimere bekendheid krijgen.

Na overleg met de eigenaren geeft de monumentencommissie eind dit jaar een definitief advies aan B&W of een pand al dan niet een monument moet worden en aan B&W is tot slot het definitieve besluit.

Als alles volgens schema verloopt heeft Gendt vanaf begin 2005 een aantal gemeentelijke monumenten, net als de rest van onze gemeente Lingewaard.

Yvonne de Boer



Oud papier.

Omdat we bij het laten afdrukken van onze publicaties niet het precieze aantal kunnen inschatten, houden we de ene keer er wat meer en de andere keer wat minder exemplaren over.

We hebben een aantal van die restanten uit vorige jaren bij elkaar verzameld.

Deze bestaan uit exemplaren van "**Marktpraat**" en van "**Publicaties van de Historische Kring Gente**".

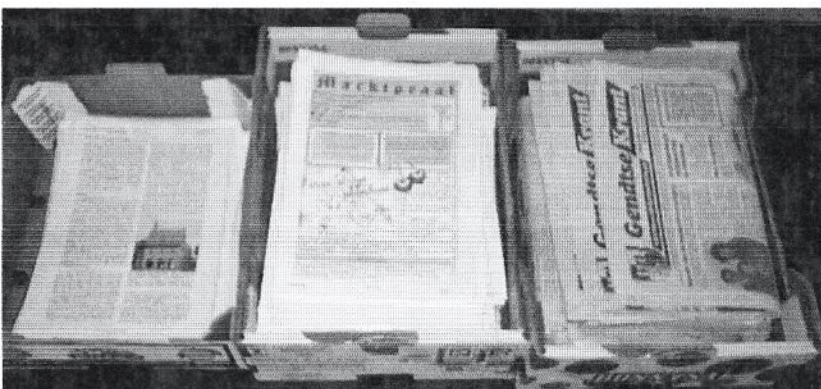
We zijn van plan deze uitgaven als oud papier aan de straat te zetten.

Alvorens hiertoe over te gaan willen we **onze leden**, die bijvoorbeeld minder lang lid zijn, de gelegenheid geven om eens, vóór dat we gaan verhuizen (eind dit jaar?), te komen kijken of er iets bij zit dat hij/zij graag wil meenemen om na te lezen.

U weet dat u altijd welkom bent. Zie voor de tijden bij "oud en nieuw nieuws" op de laatste pagina van deze Marktpraat.

Verder hebben wij een aantal **Gendtse kranten** dubbel uit de jaren 1985 tot 1992. Ook deze gaan straks naar de Bataven of naar u.

H.Scholten



Jaarverslag 2003

Zijn we ons geld in 2003 waard geweest? Onze leden betalen nog steeds maar € 11.-- voor het lidmaatschap en krijgen daarvoor driemaal het kringblad "Marktpraat" dat vol interessante historische wederwaardigheden staat. Op bezoek bij hun ouders vragen sommige kinderen zelfs of dat kringblaadje al uitgekomen is. Een idee voor een cadeauabonnement?

Pa- gina's	In 2003 aan de leden verstrekte informatie
	Bijdragen Historische Kring Gente:
7	Waterbeheersing in Gendtse Dorpspolder
14	De ontwikkeling van Gendt 1900 - 1950
6	Gendtse hennen en hanen
7	Oorlogsellende in de Over Betuwe 1794/1795
12	Willem Joseph Baron van Ghent 1626/1672
20	Marktpraat 1
24	Marktpraat 2
20	Marktpraat 3
110	Totaal pagina's A4 formaat

Het ledental van onze kring groeide gestaag van 375 in 2002 tot 386 in 2003 (inclusief ruilleden en instanties), vooral door de activiteiten van de vaste groep vrijwilligers.

Daarbij speelt het jaarlijkse Kersenfeest natuurlijk een grote rol. Omdat wij in 2003 ons 20jarig bestaan vierden, hielden wij een fotowedstrijd over "mooi Gendt" en de ingezonden en prijswinnende foto's kregen op het Kersenfeest een plaatsje bij onze gebruikelijke eigen fototentoonstelling in de Leemhof. Zoals meestal over een historisch en toch actueel thema, met in 2003 de boerderijen, omdat het het jaar van de boerderij was. Op panelen waren foto's te zien van Gendtse boerderijen, in vroegere en huidige staat, met de oude en nieuwe bewoners.

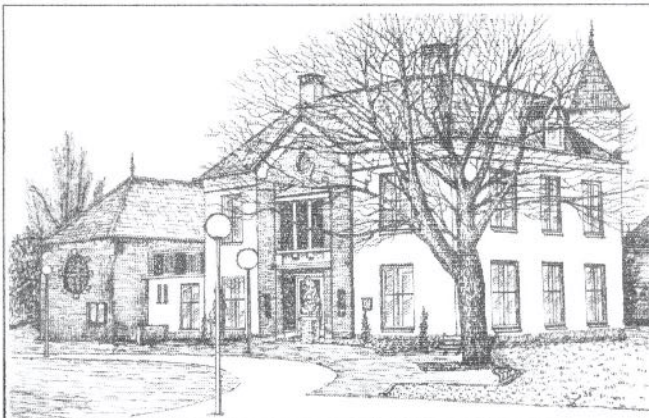
Ook de Open Monumentendag, waarvoor wij organiserend comité waren, was dit jaar een topdag. Wij hadden op drie plaatsen in Gendt de bewoners van boerderijen c.q. een hofstede, bereid gevonden om de mensen te ontvangen en van alles te vertellen. Op de Hagevoort was er ook nog een kleine

tentoonstelling georganiseerd. Het was buitengewoon druk, net als op Kasteel Doornenburg, waar we op de Culturele Manifestatie met een andere tentoonstelling stonden en op Mea Vota in Huisen, dat ook meedeed.

Daarnaast waren er weer enkele lezingen en een excursie, namelijk een stadswandeling door Huisen. Alles gratis voor leden en niet-leden en er komt steeds een grote groep mensen op af.

Ook de inloopavond die wij hielden om de leden (voor het laatst nog?) naar ons gebouw te lokken (in 2004 moeten we toch verhuizen), was een succes, hoewel de afloop nogal rokerig was, omdat onze tv. begon te smeulen. Nou ja, het rookverbod ging pas januari 2004 in.

We moeten trouwens nog maar afwachten of de verhuizing in 2004 wel lukt, want er zit grondvervuiling onder onze nieuwe locatie. Die uitgestelde verhuizing hindert onze plannen wel. We kunnen pas een nieuwe tentoonstelling in onze vitrinekasten inrichten als we weten dat die weer een tijd vooruit kan en eigenlijk zou onze bibliotheek uitge-



breid en nieuw ingericht moeten worden, maar het is zonde om dit tweemaal achter elkaar te doen. Wel is ons bibliotheekbestand intussen voor een groot deel in de computer in kaart gebracht.

Als kringbestuur hebben wij geijverd om de sloopplannen van de kerk en het kerkhof van het bestuur van de Martinuskerk tegen te houden. Dit hebben we allereerst gedaan door een direct gesprek met de betrokkenen, daarna door vragen te stellen bij een kerkelijke informatiebijeenkomst en verder door de mogelijkheden van het plaatsen op de lijst van Rijksmonumenten of gemeentelijke monumenten te onderzoeken. Vervolgens hebben wij bij Rijksdienst voor Monumentenzorg en de gemeente een verzoek daartoe ingediend, waarvan de uitslag nog niet bekend is. Inmiddels heeft het kerkbestuur de rigoureuze sloopplannen al wat aangepast. Wij zijn druk bezig om ook andere Gendtse gebouwen

(Vervolg op pagina 6)

(Vervolg van jaarverslag pagina 5)

officieel als monument geregistreerd te krijgen.

In ons kringgebouw hielden mensen van het Gelders Oudheidkundig Contact een cursus "foto's bewaren", waarbij ook veel andere kringen vertegenwoordigd waren. Voor de tentoonstelling Schatten van het Vaticaan in het Catharijneconvent te Utrecht vroegen wij of ze iets van de boeken van Gerward konden traceren. Helaas niet.

Af en toe komen er mensen met een archeologische vondst, die we dan daarover informatie geven en ook vragen op ander historisch terrein worden beantwoord. Regelmatig komen mensen langs met bidprentjes, oude foto's of wat dan ook waarvan

men denkt dat het met onze doelstelling te maken kan hebben.

We zaten ook in de commissie Ruimte voor Rijntakken, de monumentencommissie en de straatnamencommissie en mochten twee oude straatnamen in ere herstellen. We leveren ook op verzoek informatie over veldnamen, zoals de herkomst van "Elisa's Hof" aan de Woningstichting. Tevens hadden we zitting in de bouwcommissie van het oude gemeentehuis van Gendt.

Onze website wordt steeds bekender en we proberen die ook steeds op te frissen. De e-mailtjes met genealogievragen bleven komen en doordat onze medewerkster Ineke de Haan na de grote vakantie steeds zieker werd, ondervond e.e.a. vertraging. Zij is helaas ook begin 2004 overleden. **Yvonne de Boer**

De Enter

In 1991 schonk de heer Hans Geveling aan de inwoners van Gendt een beeldje: De Enter: Een jongeman die een nieuwe loot op een stammetje ent, teken van nieuw leven, groeien naar volwassenheid. Het beeldje, dat werd gemaakt door de toen 90-jarige kloosterzuster en beeldhouwster Zr. Josualda Kwanten, dochter van een voormalig Gendtse onderwijzer, werd geplaatst bij het gemeentehuis, op het gazon aan de zijde van de Nijmeegsestraat.

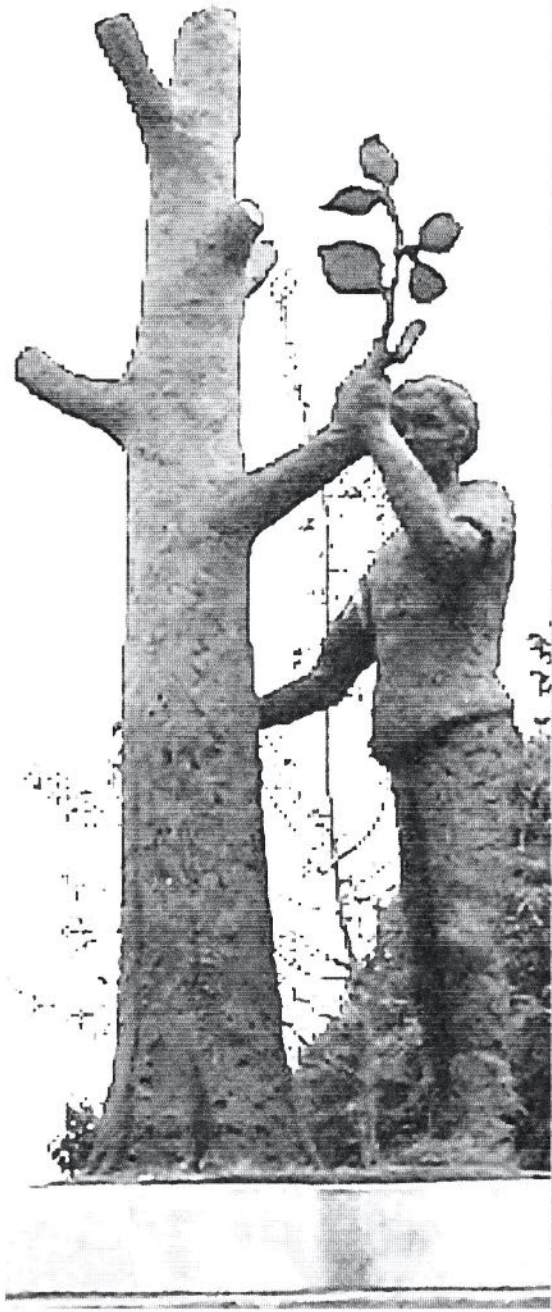
Toen er sprake van was om het gemeentehuis te verkopen werd het door de gemeente opgeslagen.

In april 2004, werd het kunstwerk in ons dorp teruggeplaatst bij de T-kruising van Vleumingen en de Nijmeegsestraat.

De suggestie om het daar te plaatsen werd ons door ons lid Geert Milder (ook een voormalig Gendtse onderwijzer) aan de hand gedaan. De Historische Kring Gente heeft die suggestie naar wijkplatform en gemeente ondersteund.

Het is dus voor mekaar gekomen.

Het beeldje is op een klein gazon geplaatst en gedeeltelijk omgeven door een zevental jonge boompjes, sierappel 'Malus Red' "Sentinel" genaamd.



"DE ENTER"
29 NOVEMBER 1991
ZR. JESUALDA KWANTEN

GESCHONKEN DOOR HANS GEVELING
AAN DE INWONERS VAN GENDT
TER GELEGENHEID VAN HET
TWINTIG JARIG BESTAAN
VAN ZIJN SUPERMARKT

HERPLAATST APRIL 2004

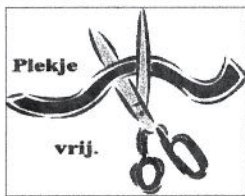


Oude Foto

In 1950 deden 25 jongens van de Martinus parochie hun Eerste Communie. Van de jongens waren er 9 in pakjes met matrozenkraag gehuld.

De namen van de 'vrome' jonges zijn, in volgorde van links naar rechts:
 Martien Buurman
 Wimke van Moerkerk
 Pietje Peters (van Stef)

Gerard van Moerkerk
 Bennie Cornelissen
 Leoke Derks
 Gerard Sweeren
 Gerardje Kerkman
 Henkie Derks



Uit "Burgerrecht te Nijmegen 1592-1810" door JA.Schimmel

Het katholicisme te Nijmegen heeft zich in de eerste helft van de zeventiende eeuw gedeeltelijk kunnen handhaven door het in stand blijven van de Commanderie van St. Jan, het voortbestaan van enkele kloosters, een vroegtijdige missionering en zekere geestelijke verzorging vanuit enkele nabijgelegen plaatsen, welke niet tot de Geunieerde Provinciën behoorden, zoals Hulhuizen, Gendt en Velp bij Grave.

Gehoord en opgeschreven voor u:

Arnold Spoeltman zei: Ik was in Noord-Brazilië op vakantie en daar zag ik op een gegeven moment een Braziliaan lopen met een shirt waar op stond:

'Gendt mot Gendt blieve'

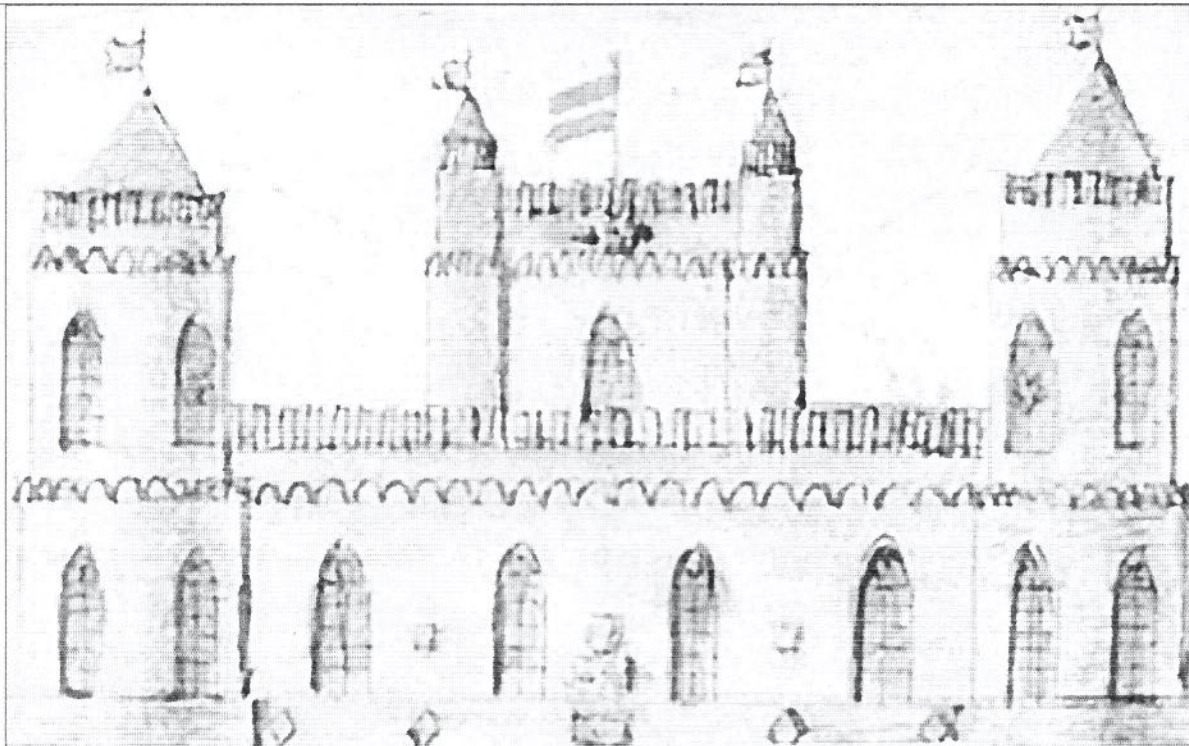
Een bewijs dat onze missienaakring wereldwijd opereert!

Vriendin: Die vrouw wo'k mè lop.(vriendin)

A'j gin geld hè, ku'j ok dors hèmme. (als je geen geld hebt kun je ook dorst hebben)

Mientje Bjèns zèg tege zoerekòl: Sleup dur de geuit (M.Berns zegt tegen zuurkool: zuurkool)

Een gezond mins hè veul wunse.Een ziek mins hèt'r mar één.(Gezond: veel wensen, ziek: maar één)



Bovenstaande afbeelding van Kasteel de Hagevoort ontvingen wij in 1999 van de heer B.Bolomey uit Eindhoven.

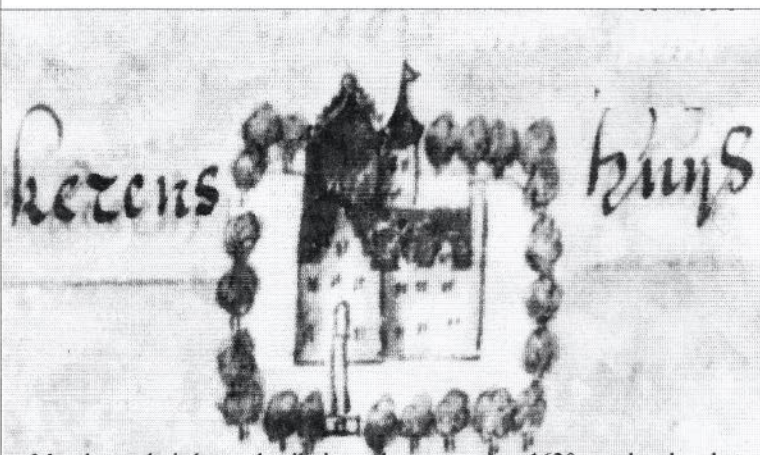
In Marktpraat nummer 3 van dat jaar is hierover een artikeltje verschenen.

Ook onze voorzitter, Geert Visser schreef in het boek "Terugblik" van november 2003, een bijdrage over dit kasteel. *(nog in zeer beperkte mate te koop bij de kring).*

De bouwheer van het kasteel, **Jonkheer J.G.W.Merkus van Gendt** liet het in 1850 bouwen. Na zijn overlijden werd het kasteel in 1868, dus 18 jaar later, ter sloop verkocht.

Op de afbeelding van het kasteel (boven) ziet u in het midden, tussen de acht vensters, een figuur. Aan weerszijden hiervan zijn in totaal vier ruitvormen aangebracht.

De figuur stelt een wapen voor met een Latijnse tekst. De ruitvormen moeten afbeeldingen voorstellen van twee hertogparen. Het wapen en de andere beeltenissen zijn afkomstig van een voormalig kasteel. Het is niet helemaal duidelijk of dat die voorkwamen bij een eerder 'Hagevoortkasteel' of dat ze afkomstig zijn van een ander verdwenen kasteel uit Gendt.



Meeckerenshuis huys, detail uit een kaart van circa 1620, getekend op het terrein gelegen tussen dijk en Galgendaal. In de naam Mekrisveld bij de waterzuiveringsinstallatie komt deze naam weer terug. Het is mogelijk dat dit gebouw een voorloper is van het kasteel bovenaan deze pagina..

Deze veronderstellingen maakten we in februari van dit jaar toen we op internet (www.gelderlandinbeeld.nl) een afbeelding van een op de volgende pagina geplaatste prent uit 1853 tegen kwamen.

Die prent bevat de tekening van een wapen met op de sokkel ervan een Latijnse tekst.

Boven, op en onder het wapen staan door de **jonkheer** geschreven teksten (we kennen zijn handschrift) die we op de volgende pagina voor ons en u ontcijferd hebben:

Boven het wapen:

Op een ouden steen in het Vóór front van het in 1850 herbouwde Kasteel (met vele oudheden en bouwstoffen van het oude, ook met 4 hoektorentjes, zijnde rond en één vierkante midden-toren) in de Heerlijkheid Gendt en Erlecum, leest men:

Op het wapen:

In hoc solo pristini aevi memoria moenia steteret et florentiss Urbis arx a MCCCLI Cruento belli ferro diruta in eodem jam Solo placide vertit terram arator.

Onder het wapen:

Waarvan de vertaling:

Hier ter plaatse waar vroeger den Voormuur en Burgt eener bloeiende Stad stonden, door het oorlogsvuur uitgewischt, wordt nu het eenzame veld beploegt.

Eveneens onder het wapen:

In het sousbassement van het in 1850 herbouwde kasteel zijn mede in het Vóórfront vier teruggevonden, goed geconserveerde en welgebeeldhouwde afbeeldsels van de, met de geschiedenis dezer Heerlijkheid naauw in verband staande Geldersche Hertogen en Hertoginnen, in gemetseld, nagenoeg als hieronder.

Men herinnere zich daartoe dat Hertog Willem van Gulick deze Heerlijkheid in 1382 hare afzonderlijke stadsregten en keuren verleende (zie het reeds genoemde werk van Van der Voort Piek pag. 3) terwijl Hertog Karel (Carolus) van Gelder deze heerlijkheid in 1506 aan Jonker Hendrik van Gendt, ridder van Sint Jan van Jeruzalem, schonk voor zijn getrouwe diensten aan Hem Bewezen.

De namen geschreven om de afbeeldingen

van de vier ruitvierkanten:

Maria 1382

*

Dux Gulielmus
1382
(Hertog Willem)

*

Elisabeth 1506

*

Dux Carolus 1506
(Hertog Karel)

*

Harrie Scholten



Ien 't Gendts: Speule of wat te doewn hèmme.

A'k 'n stukske Gendts wil schrieve ien Markpraot, dan mo'k 'd'r vaneiges èrs over naodinke, wor za'k 't is over hèmme. Ik gieng zoas dukker, trug ien de tied en toe kwam ien dit geval 't kienderspel houtere wage ien mien op. Ik begin te type **houtere wage** en dan geet 't 'n hortje vaneiges. Mar toe kreeg ik ien de gaote dat da nie zo bar veul is um d'rmee vurrut te komme. Ik gieng, (gong of goeng, kan alledrie,) dus aon andere spellekes dinke en dor 'n ritje van op papier te zette.

En zo is 't gekoome, zou Wim Sonneveld zègge.

Ik begin now dus mè **houtere wage** en dan gao'k vèrder met 'n bitje zèvere over andere spellekes!

Houtere wage

'n Mooi, mar knap wild spelleke was vroeger houtere wage speule op 't schòlplein achter de jongeschòl aon de Leemstraot, lötter Durpstraot genuumd.

Bi'j die schòl ha'j twee schòlpleine, één aon de stratkant vur de èrste tot en mèt en de darde klas en ééntje achter de schòl vur de hoggere klasse.

De wilde spelle wiere vaneiges dur de ouwere jonges gespuld. Zo ôk houtere wage. Da gieng zo: 'n por knape namen 't initiatief. Ze leie 'n erm over de schouwers van mekaor en begonne te zinge: "Houtere waage, houtere waage. Wie duut'r mee houtere waage?" Net zolang tot'r 'n hele ri'j was mèt de erms um mekaors schouwers. Zie 't vur ow? Dan wier d'r 'n koppel gevörmd van twee jonges die mekaor dan bi'j de hand vatten en zo 'n darde probierden te te vange en te umklemme dur de twee losse erme um um hèn te slaon, zodat tie as 't waore ien 'n hökske was opgeslote.

Die gevangene gieng dan as darde vanger meehelpe. As de volgende gevange was, wier hi'j dan mèt die volgende gevangene 't twidde koppel. 't Spel gieng vèrder tot alle deelnemers gevange en dus ok koppel geworre ware. D'r wier dan ok niks mèr te vange.

A'j ien de gaote hèn, dat t'r as t'r zo'n twintig of zo, blage meedeeje en dat de rest van de schòljonges op 't spulplein, duk meer dan honderd, andere spellekes deejje, of wel of niet, dan ku'j snappe dat t'r nog al us wa krel kon ontstaon. Mar ja, risico's ha'j zat. Ok a'j dan nog bedink, dat de ondergrond van 't schòlplein uut 'n samenraapsel van onkels, grind, zand en of losse keie was samegestèld, wor je op klompe rond holverde, dan ku'j begriepe dat t'r nog al us kapotte knieje of haorinkels ontstonne.

Wat andere spellekes betref ha'j as kiend toch ok nog wel 'n hele hoop meugelijkheid.

Ik hèt t'r over naogedoch en zo zien d'r toch nog 'n hele kwak spellekes ien mien opgekemme die vroeger (en now ok nog wel inkeld) gespuld wiere.

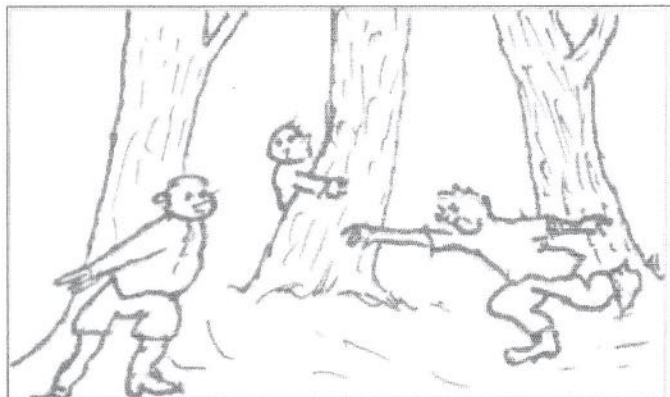
Bekiek de ritjes mar us.



Aftrèje	Kopkeukele
Balle	Kutere
Beeld gooie	Pjèrd speule
Belle bazel	Rave rave
Bendele	Ruile
Bliende menneke	Steltlope
Bokspringe	Stoelen verkope
Bömke wissele	Streepvengeltje
Bouweje	Sukepek hutsele
Brande mè brandglas	Tolle
Gripke springe	Tuiwke springe
vörs, hukes, aonlup.	Vengeltje
Häösken over	Verstoppeltje
Hinkele	Voetballe
Hoela hoep (van laoter tied.)	Vureke stèke
Houtere wage	Welleke schruije
Hukesvengeltje	Zwimme
Ingeland vaore (Krone krane)	En ien de winter: schòlleke trèje, bugeritske, sleeje, schàtsen, sni'j-balle gooie en slibberen
Kluutje gooie	
Knikkeren	

Aj nog meer spellekes wit, dan meuj gros èkkes belle, want ik zie toch van plan um nog us op dit artikeldje terug te komme.

Harrie Scholten



Altijd in ons geheugen

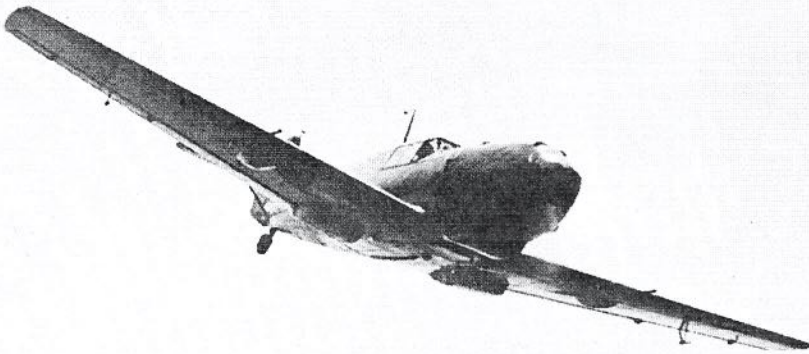
Dit jaar is het zestig jaar geleden, dat de oorlog in al zijn ellende ook over Gendt kwam. Met het bombardement op Nijmegen, beschietingen door geallieerde vliegtuigen op trein en wegverkeer. Toenemende razzia's, (Tot de bevrijding werden 140.000 Nederlanders weggevoerd in het kader van de arbeidsinzet.) Steeds meer onderduikers. Aanslag op Hitler. De landingen in Normandie en de daarop volgende opmars. Dolle dinsdag met vluchtende NSB'ers en andere Duitsgezinden.

*Mijn roep stem en weer en gind
naar wat er gaande was.
Ik kruip weer in de kelder
voor de slachtoffers die niet
gevallt zijn dat ons dorp
gespaard mag blijven.
O God, gods begint het al
weer, O kon. Ach van de staat
af laten me in de kelder
"Doe het de deuren dicht
maakt (dicht) en deuren ons
schermen kant*

Ook in Gendt liep de spanning op. An Hutmacher-Scholten vertelt in haar dagboek over gebeurtenissen die in de laatste paar dagen voor de Operatie Market-Garden in Gendt plaats vonden en overgingen in de operatie zelf.

Zij was in die dagen woonachtig in de Langstraat, 28 jaar oud en bedlegerig wegens ziekte.

(De Cursief getypte tekst is in 2004 bijgevoegd.)



Dinsdag 12 september 1944

Tegen de middag zie ik twee jagers cirkelen boven het Zoerland (akkerland in de Langstraat waar nu, 2004, onder meer het bloemenbedrijf de Glazenmaker staat). Ze draaien eigenaardig ronkend en schieten dan opeens schuin omlaag. Meteen hoor ik de mitrailleur ratelen. Dat is nu al de tweede keer vandaag. De oorlog schijnt naderbij te komen.

Ongeveer een half uur later zijn er veel fietsers op weg, die allen hard de kant van Haalderen oprijden. Er wordt op straat geroepen dat er een ongeluk gebeurd is. Dan komt To vertellen dat er veilingwagens zijn beschoten tegenover Toon van Kos. (2004: restaurant de Kolk in Haalderen)

Een zootje van Jan Nienhaus (Bennie) is dood; Jan Tonk zwaar gewond (later overleden) en een jongen van Gerus Cornelissen licht gewond. Ook is er een paard kapot. De gewonden worden naar het ziekenhuis in Bemmelen gebracht, later naar Nijmegen.

Woensdag 13 september.

Vader en moeder komen thuis van de Bruiloft in Millingen. Ze hebben het zeer goed gehad, vertellen ze.

Vrijdag 15 september.

Tegen de avond komt Jan Hutmacher (de verloofde van schrijfster) even bij ons. Hij is naar de kapper geweest en heeft daar het laatste nieuws gehoord: Morgen moet Gendt 150 arbeiders leveren om te gaan graven. De burgemeester (de NSB'er Becude) is al druk bezig met uitzoeken wie er gaan moeten, vertelt hij. Zij die het lot treffen zullen nog hedennacht boodschap krijgen en moeten morgenochtend met bord, lepel,

(Vervolg op pagina 12)

(Vervolg van pagina 11)

vork en een schop naar Pannerden. Wat zal die burgemeester het druk hebben. Er wordt de hele avond nergens anders meer over gepraat dan over graven.

Er volgt een onrustige nacht. De jongens denken: "Ben ik erbij, of ben ik er niet bij?" Elk ogenblik schrikken we "Wordt er geklopt?"

De volgende morgen, 16 september, blijkt dat er niets is gebeurd. De reden is dat politiemans van Dalen, die boodschapper moest zijn, met de hele familie is ondergedoken. Voor het ogenblik is dat onheil dus weer afgewend.

Zondag 17 september.

Een mistige morgen, het belooft vandaag mooi weer te worden. De Engelse en Amerikaanse vliegtuigen maken druk gebruik van deze dag. De vroegmis is goed en wel uit of de lucht is vol vliegtuigen. Even later is alles weer rustig. De mis van kwart voor negen is uit. Jan Hutmacher komt even langs voor hij naar huis gaat. Wat wordt het weer druk in de lucht. Het afweergeschut heeft genoeg te doen vandaag.

Daar opeens een akelig fluitend geluid, het botst en dreunt, het hele huis schudt ervan. Ik spring uit bed en vlieg met Jan de gang in. Ook vader, moeder en de anderen staan daar al met angstige gezichten tegen de muur geleund.

Wat gebeurt er, zijn het bommen of is het alleen afweer? Het is alsof er verbazend grote regendruppels vallen, waar de grond van dreunt en de ramen en deuren van rammelen. Zullen we de kelder in gaan of in de gang blijven?

Waar is 't het veiligste? Waren Gerard, Harrie en Piet toch maar thuis uit de kerk. Wie weet hoe het daar is.

Gelukkig wordt het weer stil. We zuchten van verlichting. Vader en Jan Hutmacher lopen de straat op. Ook de burens komen weer eens kijken. Men roept heen en weer en gist naar wat er gaande was.

Ik kruip weer in bed en bid voor de slachtoffers, die mogelijk gevallen zijn. En dat ons dorp gespaard mag blijven.

Oh God, daar begint het al weer. Kom toch van de straat. Kom, we gaan de kelder in.

Zenuwachtig, met witte gezichten staan we daar bijeen. Houdt het dan nooit op? Is dit nu oorlog??

Eindelijk is het weer rustig. Opgelucht verlaten onze schuilplaats maar weer.

De eerste mensen komen uit de kerk. Gradske Nissen komt huilend thuis. "O, ik ben toch zo bang. Ik ben zo geschrokken." Huilend verbergt ze haar gezicht in haar moeders kleren.

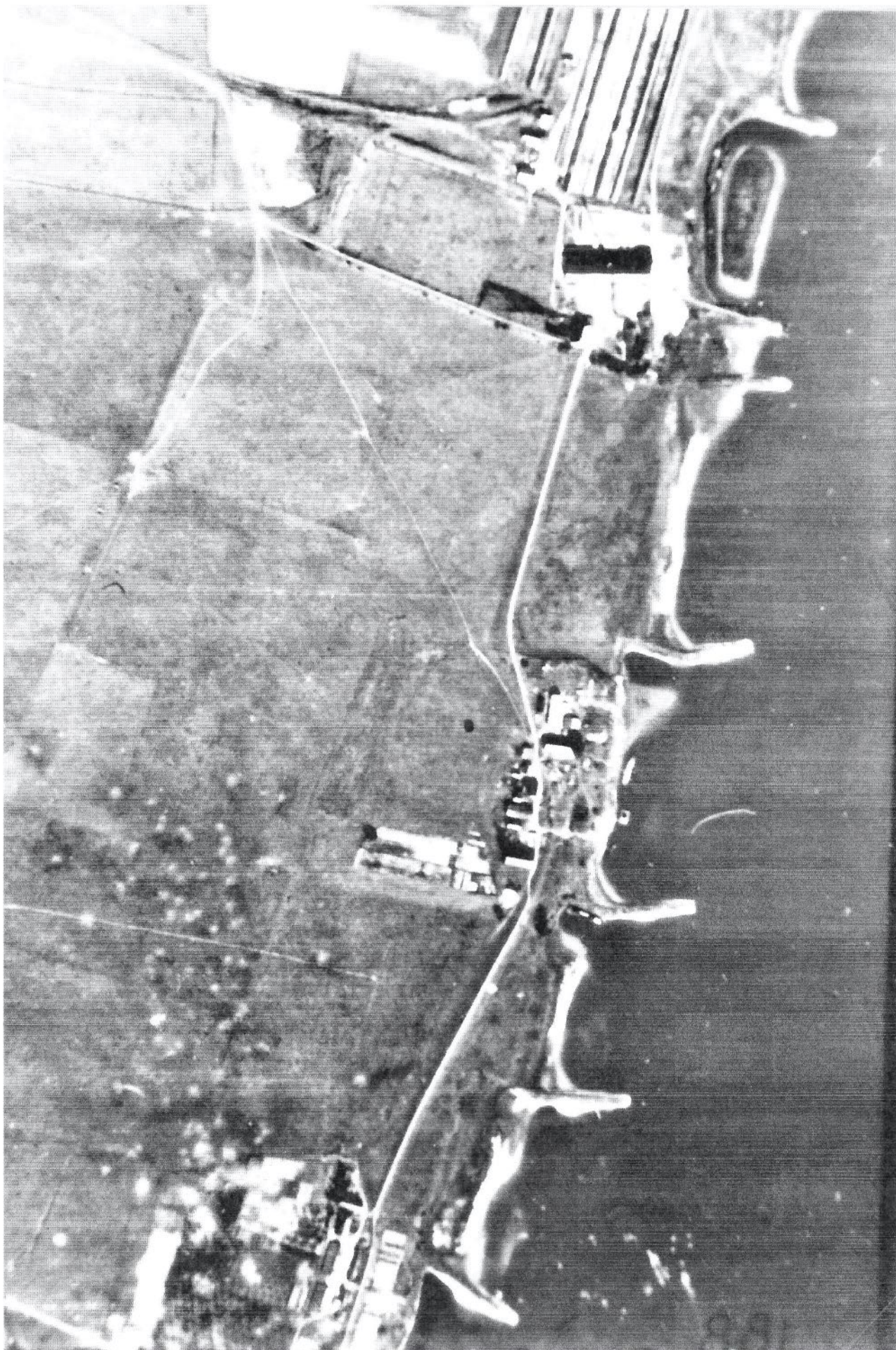
Op de polder moeten bommen gevallen zijn, luiden de eerste geruchten.

Een zekere Kersten, blootshoofds en zonder jas of vest, kwam de kerk in hollen om de dokter te waarschuwen. Hij praatte ook enige ogenblikken met Jo Vermeulen. Deze, op zijn beurt, ging naar de meisjes van van Groningen en zei iets, waarop deze laatsten in luid snikken uitbarstten en haastig de kerk verlieten, zo vlug als dat tenminste maar mogelijk was. Want zoals te begrijpen is, was er in de kerk een ware paniek losgebroken, toen de bommen met een scherp gierend geluid, juist boven de kerk werden losgelaten.



De priester liep van de preekstoel en de mensen stoven angstig en gillend naar de uitgangen. Ze klommen zelfs over de banken om maar zo gauw mogelijk de uitgang te bereiken. 't Was een gedrang van jewelste.

Onze jongens komen gezond en wel thuis, nog higgend van het harde lopen. (Vervolg op pagina 13)



Duidelijk zijn de tientallen inslagen te zien op en in de nabijheid van het door de slachtoffers en familie bewoonde gebied.

(Vervolg van pagina 11)

Op de polder zijn doden te betreuren. Jan, de oudste zoon (28 jaar) en ook de vrouw van van Groningen. (*Theodora van Groningen-Brussen, 60 jaar. Jacobus, haar man, overleed ruim een maand later*)

Bijna al hun koeien zijn gedood of gewond, de boomgaard en het huis zijn verwoest.

Piet Stevens die met een dochtertje aan de hand net om de hoek van het huis kwam, werd zwaar gewond. Op weg naar het ziekenhuis is hij overleden. Op een platte wagen, met twee verpleegsters erbij, kwamen ze bij ons langs. Even voorbij Bernd Meijer keerden ze om, omdat Stevens reeds dood was. N. Milder, die naast de wagen fietste, of juist in de buurt was, werd er nog op uitgestuurd om cognac of brandewijn, of iets dergelijks te halen, maar het mocht niet meer baten. Ook Lena Kersten-Hendriks, (28 jaar) een jonge moeder van één kindje, werd zwaar gewond naar het ziekenhuis gebracht. (*2 dagen later overleden*)

Gerard van Groningen, die aan een arm gewond was kon, na in het ziekenhuis verbonden te zijn, naar huis terug keren.

Onder al deze emoties kwamen ook nog enkele bomaanvallen, veraf en dichterbij, onder andere in de Malburgse polder en bij het Looweer, waar in een schuilkelder, die door een voltreffer geraakt werd, 20 mensen om het leven kwamen. Ook vele koeien vielen hier als slachtoffers van de bomaanvallen.

Zo is het ondertussen middag geworden. Moeder die de aardappelen wil opscheppen en daarvoor een schaal uit de kast haalt, zet deze, gealtereerd in plaats van op de tafel, ernaast, zodat die in scherpen uiteenspat.

Gerda, die onderweg van Elst naar huis haar toevlucht moest nemen in een eenmansgat en later nog in een schuilkelder, is onder al het gerommel toch nog thuis gekomen, hoewel wij haar niet verwacht hadden.

Het is vandaag eten met hindernissen. Ge kunt niet rustig aan tafel blijven zitten. Telkens als het gerommel en gegier weer begint springen we op, om in de gang of te kelder te vluchten. Juist als we

weer eens in de kelder zitten komt buurvrouw Tonnia met de kinderen, allemaal huilend bij ons binnen. Ik ben toch zo bang, huilt ze. Houdt het nou nooit meer op?

To begint nu ook al te huilen van de zenuwen. "Was Jan toch ook maar thuis". Maar wellicht zit die daar in Duitsland nog beter, dan wij hier op het ogenblik.

Eindelijk tegen een uur of één wordt alles weer rustig. Alleen jagers hebben het nog druk. Zo tegen drie uur klinkt er geroep over de straat. "Er landen parachutisten!" We zijn nieuwsgierig, maar geloven het direct nog niet.

Doch daar roept weer iemand: "Er landen parachutisten, ik heb het zelf vanaf de dijk gezien." Zou het dan toch waar zijn? Ik sta nog maar weer eens een keertje op. Het rusten geeft vandaag toch niets. Wim loopt ook al op straat, doch die mag het, maar ik niet.

Op straat gekomen zie ik voorbij Janssen, onze burens en onze huisgenoten op het gras langs de sloot zitten en bij het hek van de wei van Hendrik Opgenoort staan. Ze turen allemaal naar het zuiden en roepen elkaar opgewonden toe. "Kijk daar eens en daar".

Ik wandel ook eens naar hen toen en jawel hoor. Daar ver weg in het zuiden zie ik ook grote transportvliegtuigen, laag tegen de hemel en wat wazig door de afstand.

Wanneer ze wat erg laag komen, rollen allen die hier langs de weg staan of zitten, holder de bolder de sloot in. De schrik van die morgen zit er nog goed in. Op de weg is het stil, een enkele wielrijder komt langs en hier en daar staan groepjes mensen te praten. Opeens roept buurvrouw Lei Janssen: "Een Duitse auto!"

En alles loopt weg, zo hard als we het maar halen kunnen. Moeder schiet bijna op haar hoofd in de sloot.

Vader blijft aan het prikkeldraad van de omheining om de wei van Hendrik haken en scheurt de hele elleboog uit zijn overhemd. In een ommezien ligt de straat er leeg en verlaten bij.

De Duitse wagen rijdt geheel onschuldig voorbij.

Eindelijk, als het geluid van de motor weggestorven is komt hier en daar een hoofd om de hoek van een huis kijken. Er blijkt geen onraad te zijn. Dan komen allen weer te voorschijn en lachen, lachen. Was dat even een mooie grap. Wat hebben we ons er toch netjes op laten zetten. We hebben nog pas Engelsen op zeer grote afstand gezien en zijn nu al bang voor een Duitse vrachtwagen. (De

parachutisten waren Amerikanen, die bij Groesbeek landden, maar dat wist men toen nog niet)

De dag verloopt verder als andere dagen. Wel is de elektriciteit uitgevallen en moeten we om acht uur van de weg zijn.

Tegen bedtijd wordt al het beddengoed van boven gehaald en slapen we allemaal beneden. Gert gaat met alle jonge mannen uit de buurt ergens in de bongerd van Jos Aarntzen de nacht doorbrengen,



omdat een razzia in de komende nacht niet uitgesloten is.

Aan alles komt een einde, zo ook aan deze emotievolle dag waarop ons dorpje zijn eerste bombardement en oorlogsrumoer te doorstaan kreeg.

De zeventiende september zal wel

altijd in ons geheugen

blijven, veel meer nog dan de tiende mei!

Uit dagboek An Hutmacher-Scholten

Toekomstplannen

In de vorige Marktpraat hebt u onder het dialectverhaal kunnen lezen over opstellen, die uit 1954 boven water kwamen. Hierbij was ook een opstel bij dat niet in dialect geschreven was en ook over een ander onderwerp ging: Te weten: "Toekomstplannen".

Omdat dit opstel, geschreven door Bennie Seegers op jeugdige leeftijd, een voorbeeld is hoe een schooljongen zijn toekomst al kan beredeneren, rekening houdend met de situatie zoals die in de jaren vijftig in het algemeen in Gendt was, wilden we het gaarne voor u plaatsen.

Na bij de inmiddels van Bennie, Ben geworden, toestemming gekregen te hebben, ziet u hierna de visie op zijn toekomst in 1954, gevolgd door zijn commentaar er op in 2004 met als titel: Gewetensonderzoek

Toekomstplannen

Wat wil je worden?" zeggen de mensen wel eens. Dat is een rare vraag. Ik ga, als ik van school af ben op een fabriek werken. Dan ga ik geld verdienen voor mijn vader en moeder. Die hebben het ook niet makkelijk. Mijn vader is al haast een half jaar ziek, hij heeft longontsteking. Wij krijgen daarom minder geld en moeder moet maar zien dat



Schooljongen Bennie Seegers

ze rondkomt met het geld.

Maar daar zal ik het nou niet over hebben. Ik wil eigenlijk broeder missionaris worden. Ik mag gaan wanneer ik 18 jaren ben. Mijn vader zei "Je moet eerst zeker weten, anders kom je misschien weer

terug en dat is jammer van het geld. Daar geef ik vader groot gelijk in. Dat zou ik zelf ook niet graag willen. Maar ik ben steeds in contact met een pater, een missionaris van Scheut, uit Vught. Die pater is 20 jaren lang in de missie van China geweest. Ik wil ook naar de missie, maar waarheen weet ik niet. Maar wel weet ik dat ik de verzorging van de wezen en verstotelingen op mij wil nemen. Het is wel een hele onderneming. Maar toch een werk van barmhartigheid, waar God, als je het goed doet en de kinderen met liefde behandelt en verzorgt, je zal belonen.

Ik wou het al lang, voor wezen zorgen, maar ik wist niet zeker of dat in de missie kon. Maar nu kwam ik in de gang van school, toen ik op het aanplakbord een briefje geprikt zag, waar op stond dat men in de missie ook kon zorgen voor wezen en verstotelingen.

Dat was een blijde boodschap. Af en toe denk ik wel eens, als ik eens in de missie ben, wat zal dat fijn zijn. Want dan kan ik bekeren en kinderen opvoeden als vrome mensen. Ik heb wel eens gelezen, dat de wezen op het laatst gaan denken dat je hun vader bent. En ik wil als het moet, ook zelf nog wel het weeshuis bouwen en ook school en kapel. Ik bid veel voor mijn roeping. De pater schreef mij dat mijn ideaal een van de mooiste is. Mijn moeder Maria heeft heel wat te luisteren.

Bennie Seegers

Gewetensonderzoek, een ouderwetse term, die het opstel van de 13 jarige Bennie uit Gendt, bij mij, de 63 jarige Ben uit Zaandam, opriep.

Die puber van toen probeerde weer te geven wat zijn ideaal was:

Het ideaal van mijn jeugd, de gevleugelde woorden die in het Latijn (*Spes mea a juventute mea*) in de kapelhal gegrift zijn van het missiecollege van Scheut in Vught, waar ik begonnen ben aan mijn droom, mijn ideaal.

Wat is daar van geworden na 50 jaar persoonlijke ontwikkeling, 50 jaar visie op missionering en samenleving, 50 jaar geloofs- en kerkelijke ontwikkeling.

Wat heeft dit op mij voor een invloed gehad, wat heb ik gedaan en waar sta ik nu?

Het ideaal was kort samengevat wat we nu zouden noemen: Het boodschap hebben aan elkaar. Dat betekende in 1954 voor mij: Bekeran, de boodschap van het Evangelie brengen in de missie en

opkomen voor wezen en verstotelingen.

In die afgelopen 50 jaar is dat ideaal voor mij een levenshouding geworden, boodschap hebben aan elkaar, maar aangepast aan de ontwikkelingen van de tijd.

Op 28 jarige leeftijd heb ik het kloosterleven vaarwel gezegd, maar mijn ideaal bleef doorgaan in de keuzes die ik verder maakte in het leven.

Ik ging werken in kinderbescherming, buurthuiswerk en gehandicaptenzorg, en ging me bezighouden met vredesbeweging en Oecumene.

Nu op mijn 63ste woon ik in Zaandam in een allochtonenwijk waar ik betrokken ben bij samenwerkingsverbanden tussen Moslims en Christenen. Verder mag ik me gelukkig prijzen met een verstandelijk gehandicapte pleegzoon en ik ben "Opa" van drie Turkse kinderen, 2 jongens en een meisje. Voor hen mag ik de opa zijn die ze niet meer hebben.

En zij mogen voor mij de invulling zijn van mijn jeugdideaal: "Omzien naar elkaar".

Ben Seegers

Foto's uit fotoarchief Tom Nahon



Broeder Ben Seegers

Bidprentje

Van ons lid Wim Joosten ontvingen we een bidprentje met een begeleidend briefje. De inhoud ervan spreekt voor zich.



Gedenk in uw gebeden

Johanna Bartholomina Hendriks
weduwe van
Johannes Joosten

De dierbare overledene werd geboren te Gendt 7 juli 1878. Door het Sacrament van 't Doopsel werd zij opgenomen in het volk Gods de Kerk. De H. Eucharistie was haar bovennatuurlijke spijs op haar moeilijke reis door dit leven. Op 14 april 1906 trad zij in het huwelijk.

Dit huwelijk werden veertien kinderen geboren.

Zij was een eenvoudige moeder met een blijde hartelijkheid en met een geest voor humor.

Hard heeft zij gewerkt in haar leven. Meer dan wie ook, heeft zij ervaren, hoe hard het leven kan zijn. Van haar kinderen gingen er tien vóór na het eeuwig Vaderhuis. Vier van deze kinderen moest zij afgeven aan

God binnen een tijdsbestek van negen dagen. In de kracht van het geloof heeft zij haar kruis gedragen.

Voorzien van de Sakramenten der zieken, is zij in volle vrede van ons heengegaan op 9 april 1962. Op 13 april d.a.v. hebben wij haar te rusten gelegd op het r.-k. kerkhof te Gendt, waar zij de opstanding afwacht. Aan U, die dit leest, vragen wij een snel gebed voor haar zielerust. Moge zij rusten in de slaap van de eeuwige vrede.

Beste mensen van de Historische Kring.

Hierbij een bidprentje van mijn grootmoeder, die ik nog goed gekend heb. Vrouw Joosten, geboren te Gendt in 1878 in de Frik en die vanaf 1903 gewoond heeft in de Kruisstraat te Gendt. Het originele bidprentje heb ik altijd bij me. Er worden me wel eens droevige verhalen verteld, of iemand ondergaat iets ergs.

Som laat ik ze dan dit bidprentje lezen, waarbij ik dan hoop dat dit het verdriet enigszins zal verlichten. Acht kinderen verliezen in zes weken, waarvan 4 in negen dagen. Het is voorgekomen dat ze thuis kwam van de begrafenis en dat het volgende kind was overleden. Hoe kun je dit overleven. Ze zagen het als Gods wil, "Die zal er wel een bedoeling mee gehad hebben". Dit diepe geloof gaf ze kracht en houvast om op een goede manier verder te kunnen met het leven.'

De oorzaak was de Spaanse griep, die in Nederland uitbrak in de zomer van 1918. In Nederland stierven binnen enkele maanden 27000 en wereldwijd tussen de 20 en 40.000.000 mensen aan deze virusziekte.

Dorus Joosten uit de Kruisstraat, de vader van ons, leefde tussen zijn zieke broers en zusters en heeft de ziekte wonderwel niet gekregen.

Groetend,
Wim Joosten
Kruisstraat 7.

In het overlijdensregister van de St. Martinusparochie staan hieronder de in het bidprentje genoemde 4 kinderen Joosten in oktober/november 1918 geregistreerd.

Oct 28	Gerarda Bartholomina Joosten	KK12	5	Oct 31
Oct 30	Gerardus Hendricus Joosten	KK14	4	Nov 1
Nov 1	Theodora Joosten II	T. 10	18/1	Nov 1
Nov 1	Elizabeth Maria Joosten	KK19	3 jaar	Nov 1
Nov 6	Gerardus Johannes Joosten	KK19	10 maanden	Nov 1

Kruigangen

Al pratend met mijn vader en moeder over van alles en nog wat wat er op deze aardbol te koop, te doen en te zien is, komen ook regelmatig de oude verhalen van vroeger te voorschijn.

Mijn vader heeft me in de loop der jaren een paar maal verteld, dat zijn moeder (Heintje Peters) hem vroeger diverse keren verteld heeft, dat haar vader (Dorus Peters) en zijn broer Jan planken moesten zagen uit boomstammen, en dat werd dan gedaan in een sloot bij het huis.

Mijn vader (Thé Otemann) vertelde mij dan, althans dat waren zijn gedachten: Eén persoon gaat in de sloot staan. Over de sloot heen werden een paar balken gelegd en daarop de te zagen boomstam. Daarboven stond een andere persoon.

De boomstam werd dan met een grote trekzaag in de lengterichting doorgezaagd.

Maar ja, wat moet je met zo'n verhaal. Daarbij leek me het ook erg onwettelijk en bijna niet te doen. Zelfs als ik dit vier generaties terug in de tijd probeerde te plaatsen, leek het me onmogelijk.

Ik heb dit verhaal op een gegeven moment dan ook maar naast me neergelegd.

Totdat ik ongeveer drie maanden geleden een meer dan 100 jaren oud dik boek met de administratie van het hele bedrijfsgebeuren over en van de steenfabriek Haalderen mocht inzien.

Tot mijn verbazing las ik daar in het volgende:

Op 10 april 1897 betaalde de steenfabriek 60 gulden aan "THd Peters te Gendt op rekening van kruigangen"

Op 15 mei 1897 betaalde de fabriek f 50,31 voor 387 voet (=116 meter) 2 duims (circa 5 cm) iepenhout a 13 cent per voet.

Nadat ik deze gegevens gezien had, ontstond er voor mij een stukje ongeloof. Want boomstammen op deze manier in de lengterichting doorzagen was voor een mens toch niet te doen. Maar met het zien van bovenstaande gegevens, werd mijn ongeloof toch wel op de proef gesteld.

Iepenbomen stonden er genoeg in het Betuwse landschap, immers de iepenziekte is pas een ziekte van de laatste 25 jaar. Deze houtsoort heeft weliswaar niet de hardheid van bijvoorbeeld inlands eiken, maar het is een stuk harder en vaster dan onder andere de wilg en de peppel.

Maar begin er maar eens aan, met een spanzaag of trekzaag, want 387 voet x 30 centimeter is ruim

116 strekkende meter iepenplanken, met een dikte van 2 duim = 5 centimeter dik.

Dit houdt in dat deze mensen 5 boomstammen met een lengte van 3.30 meter en een diameter van 50 centimeter en uit iedere boomstam 7 planken moesten zagen, om een lengte van 116 meter bij elkaar te sprokkelen.

De planken kregen de naam van kruigangen, dat wil zeggen dat ze werden gebruikt om er met een kruiwagen overheen te rijden. Want vergeet niet, dat de kruiwagen in die tijd nog voorzien was van een houten wiel met daar omheen een ijzeren band en de vloeren in en rondom de fabriek bestonden uit modder of leem.

Jan Peters woonde een tijdlang tegen de grens van Haalderen, waar thans een huis staat met de naam 't Kempke. Vrij dicht dus bij de steenfabriek.

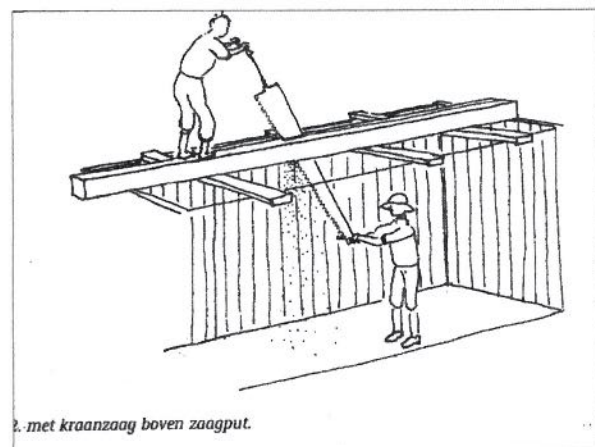
Volgens navraag bij onze penningmeester Harrie Scholten, wiens grootvader Jan Peters een van de zagers was, lag er naast die toenmalige woning geen diepe sloot links, rechts en achter de woning.

Wel zou de sloot, die er thans nog ligt langs de oude weg richting dijk, de huidige Haalderense Groenestraat, naar zijn mening wel voor het doel te gebruiken geweest zijn.

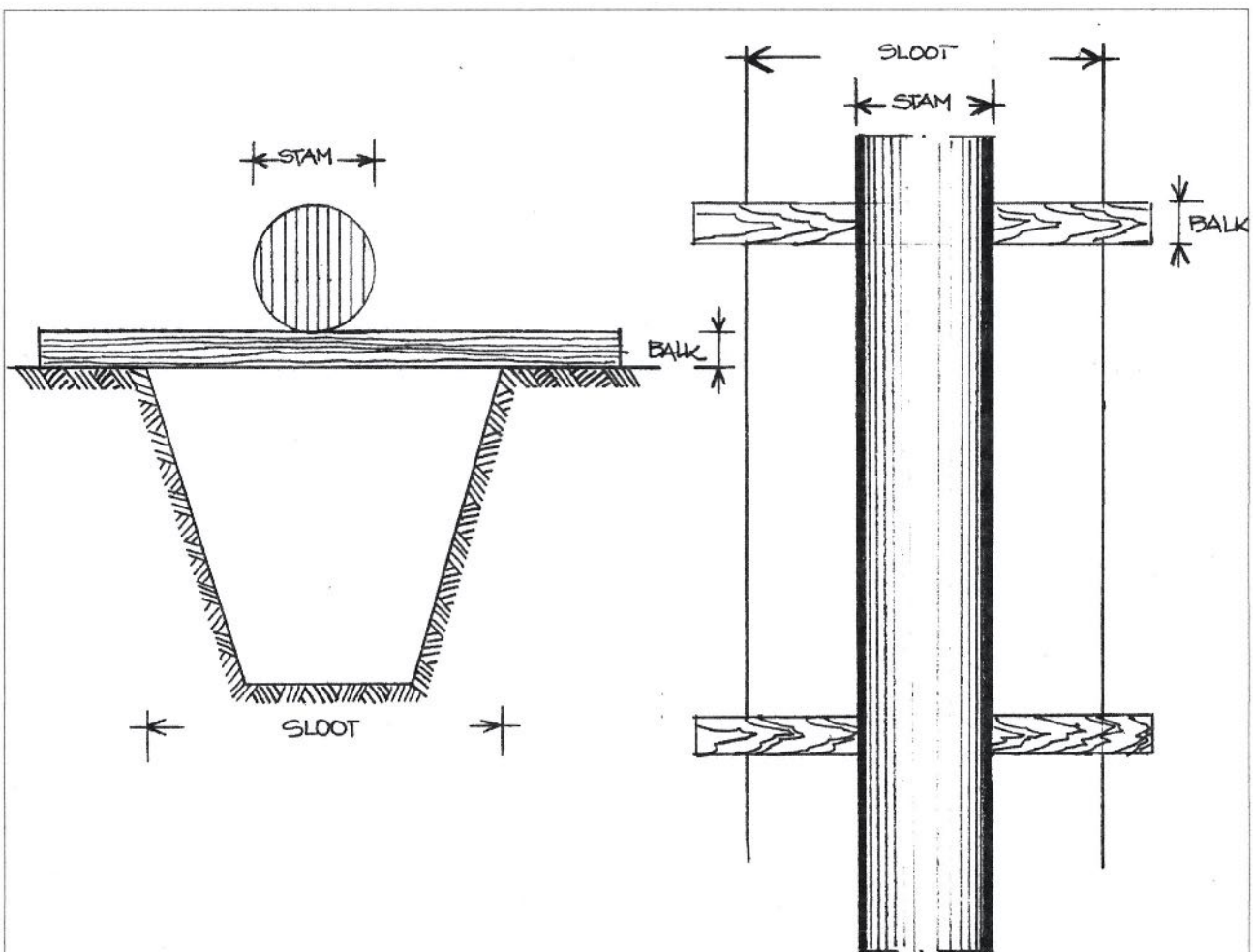
Bij de genealogische gegevens in de computers van de Historische Kring Gente staat bij de broers Dorus Peters en Jan Peters als beroep genoteerd: houtzager.

Ons bestuurslid Gerard Janssen kwam met een boek aandragen waarin onderstaande tekening voorkomt.

Bovendien ziet u de op de volgende bladzijde, hoe



ik met de schets, die ik samen met hem maakte tot een acceptabel geheel kon komen. **Wim Oteman**



Ons jaarlijkse uitstapje

Een klein, maar fijn gezelschap van een 15-tal leden verzamelde zich zondag 23 mei bij Marca XX en bereikte via de directe route na ½ uur en via de indirecte route na ¾ uur de plaats van bestemming: Wageningen. Daar wachtte onze rondleider, die qua leeftijd prima bij onze historische club paste. Het zou een schande zijn als we hem bij de rondgang niet bij konden houden, maar helaas gebeurde dat toch regelmatig. Niet getreurd, hij wist de hardlopers in de tussentijd al van allerlei wetenswaardigheden te voorzien en als iedereen op plaats van bestemming was, kregen we een uitgebreide toelichting, waarbij dan eens de architectuur van de gebouwen aan bod kwam, dan weer de bijbehorende kunstwerken en dan weer de verschillende bomen en planten. Hij wist er heel boeiend over te vertellen.

Het begon al met de drie afdelingen scheikunde die ondergebracht waren in één gebouw, maar wel in

drie verschillende geledingen. Het middelste gebouw voor levensmiddelentechnologie, had als kunstwerk een bij. De bij van "bijverdienste", zoals een hooggeplaatste gast bij de opening opgemerkt had.

Bij een volgend kunstwerk dat versteende boomschijven voorstelde van de hand van Marinus Boezem wist hij te vertellen dat een van de Latijnse boomnamen - op iedere schijf was een andere naam uitgehakt - verkeerd gespeld was. Een fout van de uitvoerder, maar een crime voor de professor die de namen aangeleverd had. Nu denkt iedereen dat hij niet beter wist.

In een soort galerijflat bleek het Biotechnion te huisen. Een lelijk gebouw dat om de buurtbewoners tevreden te stellen, opgeleukt was met verschillende door Peter Struycken bedachte pastelkleuren. Peter Struycken die wij kennen van de kubussen bij de rotonde in Nijmegen en de blauwe golven in Arnhem.

Meer gebouwen en gebouwtjes passeerden de revue en zelfs een fietsenstalling bleek de moeite waard

met golvend dak en steunpalen in verschillende kleuren. Een ontwerp van architect Casper van der Hoeven, die ook getekend had voor het gebouw van Erfelijkheidsleer in de buurt met horizontale lijnen in het metselwerk en naast normale vensters een diagonale raampartij halverwege; de “slash” volgens hem.

Ter lieverlee kwamen we aan in het arboretum (een van de twee). Bij de kruidentuin die geënt was (let op de beeldspraak) op de medicinale kloostertuin van de Middeleeuwen werden we losgelaten. Niet nadat we voorzien waren van een briefje met verschillende kwalen – van astma tot wormmiddelen – en in welk bed we de planten konden vinden die de remedie vormden.

Al gauw was duidelijk waar iedereen aan leed. We konden ons er moeilijk van losscheuren, maar er was op planten- en boomgebied nog meer moois te zien. Wel in groepen van dezelfde soort, zoals heel veel verschillende hosta's, rododendrons, hortensia's etc. bij elkaar. Heel handig voor de wetenschapper, maar als tuinliefhebber mis je dan wel de spannende combinatie van bepaalde kleuren en plantvormen. Maar nu weten we wel het verschil tussen een Himalaya, Atlas en Libanon ceder (denk ik). Op de wandeling zagen we reusachtige sequoia's en ginkgo bilboa's. Deze laatste is een overlever uit de prehistorie (de soort, niet de boom die we zagen) en soms komen er vruchtjes aan met een nootachtige kern. Deze vruchtjes blijken volgens onze gids de eigenschap te hebben, dat enige minuten na het eten ervan, je hele mond samentrekt en je voorlopig wel even stil bent, waarop Geert Visser wel vruchtjes wilde (zijn leerlingen...?).

In het voorportaal van de tropische kas konden we even zitten en voegde zich een andere groep bij ons. Dat zou een prima moment voor een koffie- en plaspaauze geweest kunnen zijn, maar helaas, geen koffie en geen toilet. We kregen uitleg over verschillende zaadvormen en zagen het grootste zaad (van een palmboom), dat zeker wel een pond woog tot vederlichte parapluutjes, propellertjes en draadjes. Er lag ook een volwassen liaan, waar je een olifant aan op zou kunnen hangen, zou je de behoefte voelen.

Daarna baanden we ons achter elkaar een weg door het oerwoud van de tropische kas: een wirwar van allerlei bomen en planten van meters hoog die volgens de gids toch “bonzai” formaat hadden omdat

ze vaak gesnoeid werden.

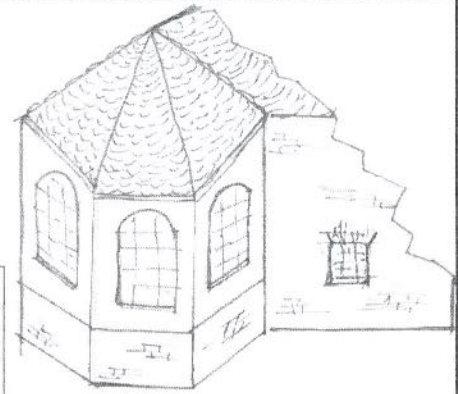
Weer buiten was het koeler, maar gelukkig droog, met een waterig zonnetje en af en toe fris windje. We kwamen langs het zgn. “Schip van Blaauw”, dat geldt als een van de meest imposante gebouwen van Wageningen. Zo genoemd omdat de lichtkoepel op het dak op een kajuit lijkt en de voorkant op de boeg van een schip. Het is van architect Blaauw en in de stijl van de Amsterdamse School (een van mijn favorieten). Het was volgens onze gids onlangs verkocht. Wageningen gaat nl. al zijn universiteitsgebouwen op de plaats van de campus situeren. Hij vertelde hoe mooi het van binnen was en raadde aan even door de ramen naar binnen te kijken. Soms komt het kind naar boven en nadat Harrie Scholten belletje getrokken had, verscheen opeens de eigenaar en mochten we van hem naar binnen om de collegezaal en het glas-in-lood plafond van het trappenhuis te bewonderen. Daardoor liep het programma wel even uit, maar gids en wij hadden de tijd. Even verderop lag na een wandeling langs afgrond en prachtig panorama het witte Landmeetkunde gebouw, door architect Frans Röntgen ontworpen in een bijna Mediterrane sfeer, voorzien van een sgraffito waarop je voorlopig niet uitgekeken raakte. Daarna weer een prachtig gebouw van Blaauw, het gebouw voor Microbiologie, met gemetselde muren die als wortels de grond in lopen en aan de bovenkant veel houtwerk. Nog in gebruik, maar niet lang meer. Tijdens de bouw verguisd en nu gewaardeerd, zo gaat het in het leven. Lang niet alles is vermeld wat we op onze wandeling tegenkwamen, maar waarschijnlijk genoeg om een idee te krijgen. Restte als toetje, na de rondleider bedankt te hebben, een kop koffie met appelgebak op de Markt in Wageningen. Het enige minpunt was dat de bedenker van de excursie, Ineke de Haan, haar zo geliefde uitstapje niet meer mee kon maken. Ineke, bedankt voor een geslaagde middag!

Yvonne de Boer

Toen Ineke de Haan driekwart jaar geleden één van haar favorieten als excursie voor ons plande, konden we niet vermoeden dat ze er zelf niet meer bij zou zijn.

Het volgende nummer

Voor Markpraat najaar 2004, hebben we reeds enige artikelen gereed liggen. We noemen "De Kapel en omgeving", door Wim Kregting voor ons en u met tekst en tekeningen op papier gezet



Volgens overlevering, aanzicht gezien van-uit het oosten. Tegen deze kapel is later een huis gebouwd. Tijdens de 2^{de} oorlog is het huis met kapel verwoest

Eveneens zult u een verhaal aantreffen van de heer Cor Janse uit Rheden. Hij is auteur van een viertal boeken die handelen over oorlogsverrichtingen in 1944/1945 in een groot deel van Gelderland.

Bij het verzamelen van materiaal voor zijn boeken kwam hij in het bezit van documenten die betrekking hebben op de reden van het bombardement op de Gendtse polder, 17 september 1944.

Hij heeft ons toegezegd hierover in het najaar een artikel voor Markpraat te leveren.

Ons bestuurslid Gerard Jansen zal in het najaar de gang van zaken rond het te verwachten nieuwe onderkomen van de Historische Kring Gente aan de orde stellen.



Oproep

Wij ontvingen van Jos Banning, uit Duitsland (die in 2002 voor ons een artikel maakte over Gendtse veren) een E-mail met de volgende tekst:

"Met veel interesse bekijk ik altijd even de site van de Historische Kring Gente .

Enige weken geleden had ik gesprek over de evacuatie in oktober 1944. De inwoners van Gendt, Doornenburg en andere dorpen moesten evacueren. Mijn ouders woonden destijds al vele jaren in het veerhuis op de Waaldijk in Doornenburg, waar mijn vader Frans Banning veerbaas was van het voetveer Doornenburg - Millingen.

In ons veerhuis zaten 6 kelders. Tijdens de evacuatie zaten ca 50 mensen uit o.a Gendt en Hulhuizen in onze kelders. Hier zat men tamelijk veilig omdat men aan de ene kant de dijk als bescherming had en boven het beton van de vloer van het veerhuis.

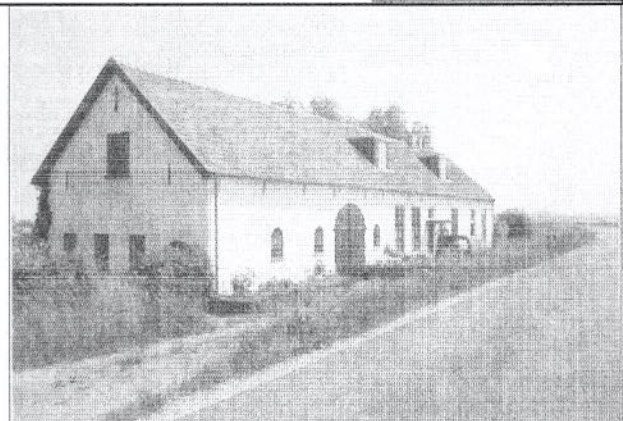
Mijn vraag is of er inwoners van Gendt en of Hulhuizen die zich aan de tijd in deze kelders kunnen herinneren. Alvast bedankt voor de medewerking. (einde E/mail)

Onze voorlopige reactie: We kunnen ons voorstellen dat er mensen in genoemde kelders gezeten hebben, maar na de algehele evacuatie van het gebied zal dat zeker niet lang geweest zijn.

Het is wel bekend dat een beperkte groep mensen op een gegeven moment des nachts met een boot in de buurt van de scheepswerf Vahali richting Nijmegen vertrokken zijn en ergens vóór de stad aan de zuidkant van de rivier in bevrijd gebied aan wal gekomen zijn.

Of een aantal van hen vooraf de kelders van het veerhuis bevolkten weten we (nog) niet.

Als u kunt en/of wilt reageren, neem dan even contact op met 0481 421503 H.Scholten.



Het pand 'de Holenoever' in Doornenburg (het voormalige veerhuis Banning), foto 2004

Herdenking Refererend aan de indrukwekkende herdenking van D-day op 6 juni 2004, zochten wij en vonden wij een circulaire die in 1948 een herdenking in Gendt aankondigde

GEMEENTE GENDT

Programma 10 ct.

Herdenking der bevrijding 4, 5, 6 Mei 1948

PROGRAMMA:

Dinsdag, 4 Mei:

Nationale Herdenking van alle Nederlandse militairen, zeelieden en verzetsstrijders, en alle geallieerde militairen, die voor de bevrijding van ons Vaderland zijn gevallen.

Stille tocht naar het R. K. Kerkhof:

Het Comité verzoekt de verenigingen, die hieraan willen deelnemen, zich op te willen geven ten Gemeentehuize.

Verder wordt het op prijs gesteld, dat ieder, die daartoe in de gelegenheid is, zich bij de **Stille Tocht** aansluit. (Schoolkinderen alleen, voor zover zij lid zijn van een Jeugdvereniging).

De ingezetenen worden verzocht **vanaf 6 uur de vlaggen halfstok te hangen.**

BIJENKOMST 7 uur 15 op de Markt.

Volgorde der deelnemers:

Familieleden der gevallen militairen van 1940:

Het Comité:

Verenigingen:

Dames:

Heren.

De Stille Tocht trekt vanaf de Markt door de Dijkstraat en de Dorpstraat, naar het R. K. Kerkhof.

De weg wordt in **volkomen stilzwijgen** zonder vlag of vaandel afgelegd.

Op het Kerkhof wordt om 8 uur, **twee minuten volkomen stilte** in acht genomen.

Daarna worden namens het Comité bloemen gelegd op de graven van de Nederlandse en Engelse militair, die op het Kerkhof begraven zijn.

Vervolgens is er gelegenheid voor alle deelnemers om bloemen te leggen op de graven **van alle oorlogsslachtoffers.**

Er worden geen toespraken gehouden en de stilte blijft bewaard tot de stoet het Kerkhof heeft verlaten.

Daarna hebben in de kerken godsdienstoefeningen plaats.

Woensdag, 5 Mei:

Opening der feestelijkheden om 6 uur.

Daarna gelegenheid tot dansen tot elf uur.

Donderdag, 6 Mei:

Dansen van 1--4 uur.

Van 2 tot 4 uur onder leiding van het Schuttersgilde „St. Sebastianus” **prijs-schieten.**

Na het Lof **Vendelzwaaien** ter ere van H. M. de Koningin, waarna „Wilhelmus.” Verder gelegenheid tot dansen van half-zes tot half-zaalf.

Op **Woensdag** zullen voor de kinderen van de bewaar- en lagere scholen **vrijkaarten voor de draaimolen** beschikbaar worden gesteld. De kinderen ontvangen hierover nog nader bericht.

Het Comité vraagt nog bijzondere belangstelling voor de diverse vermakelijkheden, enz. enz.

TOEGANGSPRIJZEN:

Woensdag: 6 tot 11 uur: Heren f 2.50; Dames f 1.50.

Donderdag: 1 tot 4 uur: Heren f 1.--; Dames f 0.75.

5.30 tot 11.30 wordt nader bekend gemaakt.

Kaarten aan de kiosk in de danstent.

Op 5 en 6 Mei zoveel mogelijk vlaggen uit en oranje dragen.

HET FEESTCOMITÉ GENDT.

Aanwinsten

Wij ontvingen:

Van Geert Meijer uit Doornenburg ontvingen we 3 CD's met in totaal zo ongeveer 360 ! foto's van karnavalsfeesten in Gendt.

Van Piet Driessen uit Huissen (in Gendt gevonden op de rommelmarkt), 1boekje: "Leidraad scheikunde voor het land- en tuinbouwonderwijs door J.B Oude Ophuis" en een koffielepeltje met de afbeelding van de NH Kerk.

Van voormalige St Jozefschool via Tom Nahon, een wandsculptuur "50 jaar Sint Jozefschool", vervaardigd door Ambacht Haalderen.

Van Wim Arns uit Angeren, foto's hoogwater steenfabriek "de Zandberg".

Van Mw A.Aarntzen-Otemann, 23 bidprentjes.

Gekocht een boek: "**Das Cistercienserinnen Kloster Grafenthal** oder Vallis cominitis zu Asperden im Kreise Kleve" door Dr. Robert Scholten (Herdruk van 1899). *)

Van fam. J.Cornelissen, Hulhuizen, archief van Onderlinge veeverzekering.

Van Historische Kring Huissen, via Robert Melchers, gedenkboek "Dioc. Band RK Werkliedenvereniging Aartsbisdom Utrecht 1893-1923, Waarin ook enkele passages over Gendt voorkomen.

Van Corrie Driessen-Derksen, 75 bidprentjes, 2 misboekjes en 1 foto.

Van G W T Joosten, een door hem via via gekregen papieren nalatenschap van een oud Gentenaar, geleefd van 1897- 1985.

Van Ruud Hooyma, foto,s.

Van mevrouw de Haan, Poelwijklaan, Het dialectboekje "Groebele ien de ben".

Van Mw Tonny-Aarntzen-Driessen een uitvergrote foto.

Van Henk Meijer een verhaal uit zijn kindertijd: Ervaringen, voor, in en na de oorlog 1940-1945

Uiteraard zijn we de schenkers dankbaar.



Ten noordwesten van Asperen (bij Gocht) ligt langs de Maasstrasse en dichtbij de Niers de vroegere Cistercienserabdij. Het klooster werd kort voor 1250 gesticht door graaf Otto II van Geldern, die na zijn dood in 1271 hier begraven werd. Lange jaren had het klooster uitgebreide bezittingen in Gendt

Leden

Wegens overlijden hebben we afscheid moeten nemen van ons lid Piet Peters.

Vanaf 1994 tot 2002 heeft hij als vrijwilliger op de woensdagmorgen meegeholpen met het overnemen van het genealogische archief van de gemeente Gendt voor ons computerarchief.

Wij wensen de nabestaanden veel sterkte bij de verwerking van het hun overkomen verlies.



*Juist nu je er niet meer bent,
zul je altijd bij ons zijn.*

Bedroefd, maar dankbaar dat wij hem zo lang in ons midden mochten hebben, geven wij u kennis dat, na gesterkt te zijn door het H. Sacrament der Zieken, toch nog onverwacht van ons is heengegaan mijn lieve man, onze pa en opa

Piet Peters

Petrus Hendrikus

echtgenoot van

Aleida Geertruida ten Westeneind

o Gendt, 14 juli 1920

† Nijmegen, 28 april 2004

Welkom als nieuw lid:

Toos van Zijl-Ederveen
R G Hooijman
Th Joosten.
W Joosten.
G H Klaassen
Ria Schouten-de Haan
Cor Stevens
Willie Basten
G B K Steenhof
A Burgers-Mathijssen
A G Venselaar
A D Kersten
D.Vermeulen
T M Aarntzen-Brom
J A Rosmulder-Evers
Allen uit Gendt en
Henk Terwindt, Maastricht
B Hofs, Ten Boer
Ed Lucas, Exloo
A Gussinklo-Bouwman,
's Heerenberg
Th Schennink, Duiven (totaal 19 personen)

In vorige Marktpraat hebben wij u in kennis moeten stellen van het overlijden van ons bestuurslid Ineke de Haan. Een zus van haar, Ria Schouten-de Haan, heeft zich in haar plaats bereid verklaard de organisatie van het jaarprogramma voor onze Historische Kring Gente over te nemen. Een ander lid, Mia Gerrits-Bouwman gaat zich inzetten voor de sectie genealogie. We prijzen ons hiermee zeer tevreden.

Oud en nieuw nieuws

Marktpraat is het contactorgaan van de Historische Kring Gente.

Naast dit contactorgaan worden regelmatig 'Bijdragen van de Historische Kring Gente' uitgegeven. Deze bijdragen zijn publicaties, die - na lezing - in uw map opgeborgen kunnen worden bij de er in aangegeven sectie.

De eerste opbergmap wordt bij het aangaan van het lidmaatschap gratis uitgereikt.

Het lidmaatschap van de H.K.G. bedraagt € 11.= per jaar.

Daarnaast heeft u de keuze om een abonnement te nemen op het jaarboek "Terugblik", dat onder auspiciën van 5 historische verenigingen uit de Betuwe rond het jaareinde wordt uitgegeven. De kosten van het abonnement hierop zijn € 6.=. (Minstens € 2.50 voordeel ten opzichte van de losse verkoop.)

"Marktpraat" en "Bijdrage van de Historische Kring Gente" verschijnen gratis voor de **394 aangeslotenen en 19 ruilleden en instellingen. Samen dus 413**

De vaste openingstijden van ons onderkomen, nog gehuisvest in "Marca XX" op het adres Markt 20, zijn van september tot en met juni: **elke maandagavond van 20.00 uur tot 22.00 uur en elke woensdagmorgen van 9.30 uur tot 12.00 uur.**

Uitgesproken!

Colofon:

Secretariaat: Yvonne de Boer
Waterwolf 31
6681 TH Bommel
0481 422400
e-mail

historischekringgente@betuwe.net

Redactie Marktpraat: Harrie Scholten
H.Braamstraat 2
6691 ZD Gendt
0481 421503
website

www.historischekringgente.nl

Huisvesting: in Marca XX

Markt 20, Gendt

Betalingen:
Hist.Kring Gente te Gendt
banknummer 1164 26 705
of gironummer 23 35 165